

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Limburg

Parkje, tuin en boomgaard van het Fonteinhof

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed |Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Limburg
Parkje, tuin en boomgaard van het Fonteinhof

Titel:	Parkje, tuin en boomgaard van het Fonteinhof
Provincie:	Limburg
Gemeente:	Borgloon
Deelgemeente:	Gotem
Bron:	Schepping: 2013-10-14 Bijwerken: 2018-12-03 URI: https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134288
Coördinaten:	Breedte: 5.30922235808 Lengte: 50.8027454772

Primaire tekst

Interbellumtuin aangelegd in het ouder park bij het herenhuis van een historische, omwalde hoeve, met kern uit de 17de eeuw, waarvan de configuratie sedert de Ferrariskaart (1774-1775) nagenoeg ongewijzigd bleef. Bewaarde grachten.

Het Fonteinhof, een vrij recente benaming die noch op het kadaster noch op de Ferrariskaart voorkomt, ligt ten zuiden van de steenweg Sint-Truiden/Tongeren, in het dorp dat zich ontwikkelde op de noordoostelijke valleiwand van de Herkebeek met haar talrijke bronnen hier in de omgeving. Eén van deze bronnen voedt de ringgracht. De situatie van het goed bij Ferraris (1774-1775) verschilt weinig van de huidige. Het hof beslaat nog steeds een ruim, nagenoeg vierkant perceel, dat begrensd wordt door de Dorpstraat ten westen, de Fonteinstraat ten noorden, de Groenendaalsteeg (nu -straat) ten oosten en de Herkebeek ten zuiden.

Deze beek is vanaf de steeg tot de voormalige watermolen bij de steenweg, in rechte lijn gekanaliseerd in een dubbele bedding met een voetpad ertussen. Dit was al het geval in 1809, toen landmeter Vandevelde het Vóór-primitief kadaster opstelde. Dat toont centraal op de kavel een omwald goed, omringd door boomgaarden (perceel nr. 216, 218, 219, 227) en bij de beek, een hooiland (nr. 220). Een L-vormige dreef (nr. 217) verbindt het met de Dorpstraat en met de dorpskerk. Binnen de ringgracht (nr. 221), ligt een boerderij (nr. 225) met binnenkoer, die op de oostzijde niet helemaal gesloten is, een tuin (nr. 222) en een weide (nr. 224) met bakhuis (nr. 225). De legger van 1844 tekent als eigenaar op Hendrik Gerardus Briers, rentenier in Hasselt. Hij behoort tot de familie die in het Hasseltse (Lummen, Schulen) op het einde van het ancien régime talrijke bezittingen verwierf en met een handvol aangetrouwde families, ook uit de lagere adel, een welvarende clan in de streek vormde.

Aan de configuratie van het goed veranderde met de jaren omzeggens niets, zoals de opeenvolgende stafkaarten aantonen. Ook vandaag nog ligt het Fonteinhof binnen zijn wallen, omringd door boomgaarden, in een klein dorp met een nog uitgesproken agrarische omgeving. Er werd wel in de jaren 1960 een modern huis gebouwd in de boomgaard aan de Groenendaalsteeg en ook de gebouwen van het hof zelf ontsnapten niet aan vernieuwing. Zowel de hoevegebouwen als het woonhuis ondergingen wijzigingen, die men stapsgewijs op de opmetingsschetsen van het kadaster kan natrekken.

De laan naar de dorpskerk, nu met een dubbele rij van dertien Hollandse linden (*Tilia vulgaris*) bestaat nog steeds, als dijk tussen de beide hoogstamboomgaarden, waarvan de westelijke in het begin van de 21ste eeuw naar een parking werd omgezet. Hun geschoren meidoornhagen aan de straat en aan de dreefzijde vertonen plaatselijk lege plekken. Van de tot 2015 vrij volledige oostelijke hoogstamboomgaard, aangeplant in vierkantsverband, bleven in 2017 nog maar een tiental fruitbomen bewaard. De weggevallen exemplaren werden door nieuwe aanplantingen vervangen. De dreef eindigt bij het poortgebouw (kern 1729, later vernieuwd) dat toegang geeft tot de binnenplaats. Het erf en de tuin er naast is langs alle zijden omringd door het hoog geboomte

op de buitenoevers van de ringgracht, die de site een gesloten karakter bezorgen. Een bruggetje op metalen liggers ligt over de zuidelijke wal en dankzij een fraai hekje van bandijzers, halfweg, is de tuin beveiligd tegen indringers. Ten westen ligt het neerhof met pachterswoning, ten oosten de herenwoning. Op het geasfalteerde erf is ter vervanging van de mestvaalt een grasveldje aangelegd met vier treurwilgen (*Salix alba* 'Tristis') en in cilinders gesnoeide taxussen (*Taxus baccata*) en tegen de anno 1914 gedateerde schuur (waar het fruitsapbedrijf Looza haar wieg had staan) groeien vier geknotte leilinden.

Aan de voet van het herenhuis, dat meerdere uitbreidingen kende, strekt zich een tuin uit die van het pachterserf is gescheiden door een groen scherm en lage tuingebouwen. Deze tuin loopt achter de schuur door en beslaat de hele ruimte tot aan de zuidelijke en oostelijke grachtarm. Hij werd aangelegd in de jaren 1930 ter plaatse van de oude moestuin en nadat het huis ten koste van de wintertuin was uitgebreid. Naderhand werden aanpassingen doorgevoerd en vandaag wordt de tuin slechts voor het hoogst nodige onderhouden en is hij aan een herstel- en herwaarderingsoperatie toe. De tuin is in drie zones verdeeld, overeenkomstig zijn drievoudige functie: nut, sier, sport en spel. In de as van het huis ligt een bloementuin met gazon achteraan, waar ten oosten een tweede gazon met zwembad aan beantwoordt en ten westen, achter de schuur, een moes- en fruittuin.

Met enkele treden daalt men van het betegelde terras bij het huis af naar het brede, nu in verse kiezel gelegde tuinpad van de bloementuin. Het wordt begrensd door het struikenmassief dat de tuin van het erf scheidt op de rechterzijde, en door struiken en gras op de linkerzijde. In dit gras, dat eindigt op een U-vormig bloembed, staat een kleine putto op barokke sokkel. Er tegenover ligt een terras in gebakken tegels bij een tuinhuis dat als overdekte zitplaats met haard dienst doet. Achteraan ligt een rechthoekig grasveld met een langs de omtrek lopend smal pad in dolomiet, begeleid door lage buxushaagjes, rozenbogen, plantenstroken en rozenstaanders. Als achtergrond fungeren ook hier struiken.

De tuin voor sport en spel bestaat uit een ruim, door struiken omringd gazon met achteraan het verzonken zwembad. Een betegelde rand omringt het en een kraal van kiezelbeton beschermt de met blauwe mozaïek betegelde kuiprand. De kuip zelf beschrijft een rechthoek met een inspringende apsisvormige beëindiging, respectievelijk het diep en ondiep bad, die elk voor zich toegankelijk zijn via trapjes in de hoek van de scheiding.

De moestuin ligt achter de schuur en de toegang vanuit het erf is gemarkeerd door een nu doorgeschoten boog van half taxus, half buxus. Verder groeien er vlier en hazelaar en blijven er kweekkassen over. Als achterste begrenzing van de tuin groeien er zes knotwilgen op rij.

Vermoedelijk werd deze interbellumtuin toegevoegd aan een ouder herenboerenparkje, grotendeels buiten de wallen gelegen en bestaande uit enkele bomen en een in evidentie gestelde fontein die de gracht voedt: de oever bij de fontein is afgewerkt met breukstenen en resterende (aangevoerde) rotsblokken wijzen op het bestaan van een waterval. Samen met de rustieke takkenbanken die in de bloementuin werden geplaatst, zijn dit aanwijzingen van een oudere aanleg die tot de rustieke perio de van de 19de eeuw behoren.

Bomen

(De tussen haakjes vermelde afmetingen werden gemeten op 150 cm hoogte)

Belangrijke bomen treft men voornamelijk aan op de oever van de gracht: een aantal treurwilgen, onder meer een omgevallen exemplaar ter hoogte van de moestuin; een rij van Hazelaars op de zuidelijke grens en ook tien vrij hoog geknotte haagbeuken op rij; een rij van fijnspar (*Picea abies*); verder haagbeuk (*Carpinus betulus*) en zomereik (*Quercus robur*). Opgemeten exemplaren: Els (*Alnus cordata*) (220 cm), ginkgo (*Ginkgo biloba*) van ca 50 jaar oud, plataan met 3 stammen op 50 cm hoogte (*Platanus x hispanica*) (samen 570 cm, de dikste stam 280 cm) bij de ingang.

Auteur: De Maegd, Christiane

Auteur: Michiels, Marijke

Auteur: Van den Broeck, Myriam

Datum: 2017

Titel Text: Park en boomgaard van het Fonteinhof

Grafische documenten

Luchtfoto van het Fonteinhof (Vlaamse Gemeenschap, 17-10-2007, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

Kadasterarchief Limburg, Vóór-primitief plan van 1809.

Kadasterarchief Limburg, Mutatieschetsen 1853/11, 1871/2, 1885/7, 1919/3 en 1937/3.

Historische Tuinen en Parken van Vlaanderen. Provincie Limburg. Deel 1, Brussel, 2003, p. 28, en het namenregister dat in deel 2 verschijnt voor beide delen.

PAUWELS D., SCHLUSMANS F. met medewerking van MUYLDERMANS E. & ROMBOUTS J., *Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Tongeren, Kanton Borgloon, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, deel 14N4, Brussel - Turnhout, 1999 p. 138.

Mondelinge informatie van de pachter.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3111>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/3110>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306707>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31892>

Beknopte karakterisering

Datering: 19de eeuw, interbellum

Typologie: afsluitingshagen, dreven, fonteinen, grachten (infrastructuur), hekken, hoogstamboomgaarden, leibomen, moestuinen, serres, siertuinen, tuin- en parkbeplantingen, zitbanken